»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА И ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију
А РУКОПИСИ
уредништву »БРАНИКА« у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«
нагодину К 32·— 40·— дин.
на по године К 16·— 20·— »
на четврт године К 8·— 10·— »

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући дра Мих. Полита-Десанчића, грчко-школска улица бр. 11.

Број 61. У Новом Саду, у суботу 17. (30.) марта 1907. Година XXIII.

Опомена Србији.

У Старој Србији и Македонији су прилике ужасне. Силне чете бугарске, грчке и српске учиниле су немарношћу турских власти створену анархију још ужаснијом. По Старој Србији арнаутска самовоља жари и пали, како је и навикла. Запитајмо се дакле, какав је резултат постигао мирцштегски уговор? Какве практичне вредности има спровађање реформа, које су предузеле на себе велике силе европске? Силе су ваљда мислиле: довољно је, да се појаве у напаћеним покрајинама овим светле униформе њихових официра, па да све буде у реду. Али официрске униформе, од када их има на овом свету, никада нису стишавале народно незадовољство.

Аустро-угарска војска већ скоро тридесет година држи окупиране Босну и Херцеговину, али народно незадовољство у овим покрајинама не само да није мање, него што беше тада, када се народ подигао на оружје, него је још веће, него што тада беше. Тако је и с народом у Старој Србији и Македонији. Страни комесари и страни официри отидоше онамо, да створе неке реформе, и већ су три године дана доле и може бити за све су то време неуморно радили, да изврше поверене им дужности — али нико од њихова рада не виде никакве користи, ни Турска, ни народ, па ни силе, које су их онамо послале. А нарочито не виде никакве користи од реформа народ ондашњи, коме су те реформе требале највише помоћи.

Интервенција европских сила беше мотивисана опасношћу по европски мир. Македонија је, говораху, стална опасност по мир у Европи. Сравњиваху је с буретом барута, које сваки час може експлодирати те би пламен могао обухватити читаву Европу. А је ли ова опасност по европски мир данас мања, него што беше пре реформаторског рада? Не! Можда је и још и већа него што беше пређе. Доказ је пак томе, што нагло оружање балканских држава пада баш после интервенције европских сила.

И саме силе увиђају, да реформе у Старој Србији и Македонији не вреде много. И саме оне увиђају, да реформе нису показале никаква резултата. Али силе су некако већ и пронашле и узрок, за што су реформе остале безуспешне. Криве су, веле, српске и грчке чете. Оне стварају смутње и забуну у овим покрајинама турским. Само да њих нема, све би остало било у реду.

Због тога је аустро-угарско и руско министарство спољашњих послова преко својих београдских и атинских посланика опоменуло грчку и српску владу, да спрече делање грчких и српских устаничких чета у Македонији. Полуслужбено извешће о томе, које је издала Угарска Телеграфска Агенција, вели, да су српска и грчка влада пријатељски упозорене на гласове, који стижу из Македоније и Старе Србије, а из којих се види, да је пацификаторски рад великих сила знатно отежан радом грчких и српских чета, који обухвата све веће обиме.

У једном се варају велике силе. Реформаторски рад великих сила у Старој Србији и Македонији није отежан — него је просто немогућ: никад неће показати никаква резултата, и то због тога, што ни онда, ако би потпуно био спроведен, неће искоренити незадовољство ондашњег народа. Народу не требају реформе великих сила, него слобода, потпуно ослобођење од турског ига. То му дајте, а реформе би велике силе могле задржати за себе, јер су њима потребне. Према томе и опомена Србији сасвим је излишна ствар.

#

Хватају им трагове.

Постале су већ отужне велике хвале, којима су мађарске новине обасипале наше радикале. Они су били у очима Мађара прави мађарски родољуби, а други Срби, који нису радикали, ти су били непријатељи отаџбине, ти су заводили српски народ на странпутицу. Па како да нису хвалиле мађарске новине наше радикале, кад су они још лане о Три Јерарха при новосадској алмашкој цркви освештали тесно пријатељство са Кошутовцима, па начинили савез са посланицима Телекијем, Вишонтајијем и грофом Хадиком, а стајали у полузваничном додиру са новосадским великим жупаном Алдаром Балом. Па је било тешко и борити се против радикала, јер *према горе* они имађаху „безусловну благонаклоност високе владе“, а *према доле* располагаху масама ширих српских слојева, који у њима и у њихову „вожду“ гледаху оличено Српство и највеће поборнике српских интереса. Довољно је рећи, да је когод „радикал“ па да се замисли, да је то најбољи Србин, дочим су у ствари радикали, са малим изнимкама, били прави *опсенари, себичњаци и спекуланти* а њихов „вожд“ са својом страшном прошлошћу није никад презао ни од најодвратнијих средстава, само да постигне своје циљ. То опсенарство и спекулантство у радикалских вођа, омогућило је у данашњим нашим жалосним приликама, да су радикали могли бити лепи и *према горе и према доле. Задобили су* „благонаклоност“ *и према горе и према доле.*

Али дође ево време, где је ваљало *пред народом признати боју.* Дође Апоњијев предлог против наших вероисповедних школа и ту *српски народ није знао за шалу.* Е, па шта би могли друго чинити јадни радикали, него да и они запливају опом струјом, којом је месецима пливао омражени „Браник“.

Јесте! Али ако српски народ не зна за шалу у ствари Апоњијева предлога, то не знају за шалу ни они тамо горе, којима се радикали приказивали као добри »хазафији«. Као убезекнути беху радикалске госе тамо горе, кад чуше, да *српски радикали сазивају збор у Вел. Бечкерек против Апоњијева предлога.*

Знаменити мађарски коалициони лист „Budapesti Hirlap“ под насловом: „Апоњијев предлог и народности“ донео је чланак о српским радикалима који чланак у оном делу, што се односи на Србе, доносимо у целости.

Ево шта пише „Budapesti Hirlap“:

„И Срби се кренули против Апоњијева законског предлога о школама. Протестни народни збор сазвали су за 31. март у Велики Бечкерек. Позив на тај збор изашао је у новосадској „*Застави*“ у броју од прошле недеље. На том позиву потписани су неколико Срба

ЛИСТАК.

О Српском Народном Позоришту 1881.—1905. г. Пише др. *Лаза Станојевић.* Српска Манастирска Штампарија 1906. Цена ?

(Наставак.)

Та главна књига је све, што је *лична* заслуга дра Станојевића, а и та се књига, као што нам писац јавља, врло брзо изгубила. Више ништа нисмо нашли у извештају, што би показивало заслуге Станојевићеве за процват и напредак српског народног позоришта. Али ако је г. Станојевић из скромности можда што ипак изоставио, ја ћу понешто цитирати из његова извештаја, јер мислим, да г. Станојевић зацело има више заслуга за позориште а не само, што је завео „главну књигу“. Ја, на пример, држим, да је г. Станојевић имао заслуга и за овај став у извештају на 23. страни: „2) да је за 24 год. било сувишка само у девет година, а у 15 година мањка; 3) да смо до 1895./6. радили са сувишком од К 2688·28, а од тог доба са мањком од К 17,115·56“. А мислим, да г. Станојевић има заслуга и за ове ставове свога извештаја: „Кадгод су нас сваки на своју страну — што 'но реч — за рукав вукли, да им са позоришћем дођемо, а данас се неким од тих места силом морамо да натурујемо, јер немамо куда или морамо дружини да дамо ферије“. Исто вреди и за овај став: „А шта тек да речем о глумачким платама!? Чисто ми је зазорно признати, да имамо вредних чланова са платом од 40 па и 30 круна!.. Ми ево већ осам година како ником нисмо повисили плате због иначе огромних издатака и вечитог дефицита“. Зар г. Станојевић не шалази у свему овоме и својих великих заслуга?

На крају овога извештаја штампа г. Станојевић образложену своју оставку на председништву, коју завршује са претњом, да ће изнети на јавност „опширније и оне ствари, што су у моме двадесетпетогодишњем извештају само у кратко тек наговештене“. Та откровења Станојевићева налазе се у другој половини књиге му.

*

У Станојевићевој књизи има два управо извештаја. Један, који је Станојевић поднео позоришној скупштини, а други је извештај, мислим, намењен не грофу Апоњију и Андрашију, већ српском народу у негдашњој Војводини. Први је извештај почео писати још као председник, дакле у *доброј вољи*, а овај други извештај је састављао као негдашњи председник, дакле у врло *злој вољи.*

Кад је г. Станојевић у оставци скупштини навео као један свој разлог: „оставку подносим... 2) Што сам ево већ 25 година као начелник, па и ако не баш успешно а оно — то смем и могу мирне савести рећи — вољно и савесно служио“ — онда је човек, ослањајући се на Станојевићев 25-годишњи извештај уз мало галантности могао без опаске усвојити тај други разлог г. Станојевића. Али кад човек прочита онај други његов извештај, који је у злој вољи сачинио, онда мора дуго и дуго мислити, да ли је г. Станојевић увек баш савесно начелниковао. Ја ћу неким цитатима ту своју тврдњу и доказати.

„Досад је управа и без питања позоришног одсека и откупљивала и награђивала дела, што нас доста новаца стаје а нити су се досад играла, нити ће се икад — можда играти, — а ево неколико тих комада *за које знам* до 1903. г. шта је плаћено и колико“ и сад ређа г. Станојевић 63 таква позоришна комада и наставља: „Сумњам врло, да је од тих 63 комада једва њих 10 прошло кроз позоришни одсек, ја се бар не сећам, а записници би најбоље показали, шта је све прошло? кад? на чију препоруку? и колико је плаћено? јер иначе на што нам је управо онда позоришни одсек?“ (33. и 34. стр.). Кад сте ви за све то знали, г. председниче, је ли вам онда била савест сасвим мирна? За што нисте тако значајну ствар унели и у свој првобитни извештај?

На стр. 36. вели дословце г. Станојевић ово: „У извештајима за главну скупштину стална је рубрика: „Подвачеоник А. Хаџић водио је према уставу (??) и ове године у име управног одбора надзор над позоришном дружином и то *бесилатно а из чисте љубави према овом народном заводу*“. Г. Станојевић је сам метнуо два питања у загради поред „према уставу“. Дакле г. Станојевић сумња, да је г. Хаџић водио надзор према уставу а зато је ипак сваке године потписивао извештаје за скупштине. Ја не знам, да ли му је и онда била мирна савест!

На 36. и 37. стр. је г. Станојевић израчунао, да је позориште платило г. Хаџићу за љубавни и бесплатни надзор 4638 круна од 12. новембра 1899. до конца 1904. г. На 38. стр. стоји ово:

»Кад сам пре много година изнео пред одбор, да нас тај „назови“ надзор скупо стаје, шта је радио г. Тона? *није подносио више своје признанице мени на потврду,* него? него је писао у признаницама овако: *„по закључку управног одбора бр. тај и тај год. ове и ове“* итд. Кад сам шконтровао једном централну касу нађем на те признанице, станем превртати очима: Боже мој! Та ја сам био баш у свакој седници, ал'

радикала из Великог Бечкерека, међу њима и три адвоката, од којих је један, колико ми знамо, досада далеко стојао од радикала а као почасни жупанијски пододветник био је омиљен код жупанијске господе и био је познат као Србин умереног правца. Овај народни збор, с погледом на потписане на позиву, изгледа, да ће бити помесног типа, јер међу сазивачима нема главних радикалних вођа. Додуше, досада још не знамо, да ли ће се њихов покрет распростирати само на оваке помесне зборове или ће приредити збор са већим обимом од овога, али и сада већ можемо констатовати, да *српски радикали у Угарској са овим покретом неће повећати оно* **поверење**, *које им је у последње време мађарско друштво и један део штампе поклонио, него су и они упали у колосек старог Милетићевог претераног народног правца, из којега су мислили да изведу свој народ*, који је због таке политике често претрпео штету. Ако ова господа, који су **тражили благонаклоност чланова коалиционе владе,** и својим се држањем трудили, да себе **не изједначе са испадима дра Мих. Полита** и са екстравагантним политичким разватом румунских посланика у мађарском сабору, овде *међу народом* **дволичну** *политичку игру почињу*, онда ћемо ми пажљиво пратити њих и сматраћемо за родољубиву дужност, да о томе мађарско јавно мњење благовремено обавестимо.“

Дакле мађарско јавно мњење у Угарској, па и коалициона влада *помало хвата већ трагове српских радикала.* Још их мало гледа, па не може веровати, да би радикали могли бити стари Милетићевци и да би се могли истоветовати са дром Политом и са Румунима у народносном клубу. „Budapesti Hirlap“ још се теши, да је сазвани српски народни збор у Вел. Бечкереку само локалне, помесне природе и да *неће бити општи српски збор против Апоњијева предлога*, јер да га главешине радикалске странке нису потписали. И заиста не видимо на том прогласу потписана у првом реду „вожда“ Јашу Томића, па не видимо посланике: Миту Мушицкога, Јоцику Манојловића, па ни Јашу Мркшића, тога говорника на угарском сабору о пилићима. Сви они хоће, да су некако у заветрини. Али „Budapesti Hirlap“, и ако се теши, да ће збор у Вел. Бечкереку бити само *„локалне“* природе, ипак *прети* радикалима, *да ће знати обелоданити њихову* **дволичну политичку игру**.

Ето! Мађарско јавно мњење и коалициона влада *хватају траг радикалима и њихову опсенарству*, хватају траг њиховој — као што каже „Budapesti Hirlap“ — *дволичној игри.*

Нека би коалициона влада радикалима *извукла асуру* и они су онда готови, а српски народ извући ће им и онако асуру, кад их упозна као опсенаре, себичњаке и спекуланте.

Ваљда ће Бог дати, да онда за Српство у овим крајевима настану бољи и лепши дани.

* * *

Баш у тренутку, кад смо завршили овај наш чланак о опсенарству и дволичности наших радикала, дође нам поштом сомборски мађарски лист „Bácsmegyei Függetlenség“. Тај лист под насловом „Tiszta bort a pohárba!“ („Чиста вина у чашу!“), саопштавајући радикалски позив на народни збор у Вел. Бечкереку против Апоњијева предлога, ево шта каже о нашим радикалима:

„Искрено признајемо, да овај позив ни најмање не држимо згодним за то, да утврди наше поверење, које смо полагали у савез (fegyverbarátság) српских народносних радикала. До сад смо знали, да радикалска група (csoport) наших српских народносних суграђана *неке*, на начин осталих народносних фракција, *заузети становиште против Апоњијева законског предлога*, који се расправља у сабору. *Но горе саопштени позив као да доказује баш противно.* У ту тавну (homályos) ствар по што по то треба унети светлости, јер нигде се дволичност и шеврдање (határozatlanság) не свети тако, као баш у политици. Clara pacta, boni amici!“

Види се, да мађарско јавно мњење са свију страна стеже узицу око врата радикалском опсенарству и радикалској дволичности, оном простом спекулантству, којим су неки део српскога народа завели те читав покор начинили у честитом српском народу. Али као да ће овом бити скоро краја! Наспора Боже!

НОВИ САД, 16. марта 1907.

— **Једна радикалска неистина.** „Застава“ доноси у свом 58. броју вест, да је кр. судбени сто у Митровици одбио тужбу патријарха Бранковића, којом је тужио Миту Мушицког због клевете.

Ова вест *није ни по форми а ни по садржини истинита.* Ко има појма о судском поступку, томе не треба ни доказивати, да суд тешко може овакву тужбу ex primo decreto без икакве истраге или преслушања напросто одбити. По нашој сасвим поузданој информацији није то митровачки кр. судбени сто могао учинити већ ни за то, што му овака тужба још до овога момента није предложена.

Ствар је у томе, да је услед патријархове пријаве настало питање, ко треба тужбу да подигне, да ли јавни тужилац ex officio или патријарх као увређена странка приватно?

Ваља се стрпити, да се то питање правоваљано реши, па онда ће тек бити разговора о тужби. Не треба се жацати, ствар је пред надлежним форумом, а ко је прав, не треба ничега да се боји.

— **Јанко Перић на слободи** Данас се навршује *два месеца*, како је наш честити пријатељ, многогодишњи уредник „Бранника“, *Јанко Перић* наступио *двомесечни* затвор у државном затвору у Сегедину и данас јутром отварају му се врата затвора, да може доћи у ваздух златне слободе.

Знамо, да је Јанко Перић због једне мале белешке из „Пестер-Лојда“ о једној румунској парници, коју је белешку без икаква коментара у „Бранник“ пренео, био од сегединске пороте проглашен кривим и од суда осуђен на два месеца затвора.

За време свога затвора г. Јанко Перић је и из затвора шиљао своје прилоге за „Бранник“, наравно само о оним стварима, које је управа затвора могла пропустити.

У песком затвору г. Јанко Перић имао је великога друштва. С њиме у државном затвору били су и *девет* Румуна, сви осуђени због песких преступа, међу њима и познати румунски посланик на угарском сабору др. *Стеван Петровић*, који је осуђен на *шест месеци.* Осим тога су у затвору и три *Русина* унијата, због „дражења“ унијата, да пређу у православну веру.

Г. Јанко Перић за читаво време свога затвора био је доброга здравља, само је последњих дана био нешто оболео, али се брзо опет опоравио.

Г. Јанко Перић из затвора сегединскога иде у походе својим остарелим родитељима у Чуруг а отуд ће се тек вратити у Нови Сад.

Не сумњамо, да ће сваки родољубиви Србин честитога нашега Јанка Перића радо поздравити после претрпљеног затвора и да ће му из срца кликнути: Добро дошао! Живео!

— **Још три свесне и родољубиве наше општине.** Јуче, пошто је већ био завршен јучерашњи број, стигла нам је телеграфска вест из **Панчева**, да је црквени одбор ондашње српске православне општине решио, да сазове на Благовести ванредну скупштинску седницу, на којој ће се оградити против Апоњијева законског предлога о школама.

Из **Мола** пак добисмо накнадно задоцнелу вест, да је тамошњи црквени одбор, непосредно после петровоселског, закључио, да протестује против Апоњијева предлога о школама.

Из **Српског Арадца** најзад послат нам је извод из записника ванредне скупштинске седнице, држане 11. (24.) о. м., који ћемо сутра донети у листу у целини а који нам јавља, да је и та свесна српска општина закључила, да се огради против Апоњијева законског предлога о школама.

Евала честитим Србима Панчева, Мола и Српског Арадца!

*

До сада су решиле, да против Апоњијева предлога о школама протестују, и тим посведочиле своје родољубље ове наше свесне општине: **Петрово Село, Српски Елемир, Српска Падеј, Српски Крстур, Соколовац, Чуруг, Чаково, Велика Кикинда, Сентомаш, Куман, Рудна, Панчево, Мол и Српски Арадац.** Ни остале не би требало дуже да оклевају.

Расправа на угарском сабору о Апоњијевим предлозима.

(Наставак извештаја о CXXVII. седници.)

Јулије Мању: Наше је становиште према законском пројекту, који је на дневном реду такво, да га не можемо усвојити; а не можемо га усвојити због тога, што и овај законски пројекат стоји у низу оних закона, којим се основни државни закони стављају

ја не знам нит' се сећам, да је то закључено. Заиштем од благајника покојног Данчике Манојловића допис управног одбора на благајну о томе закључку, а он ми рече, да га није ни добио. А како смеш исплаћивати без дописа ил' мога потписа? Он — сирома — слеже раменима, па само што не вели: председник ми је, шта знам да радим? Узмем једну признаницу па хајд г. Сави Петровићу секретару, изиштем записник од те године и седнице и нађем дотични број, а кад тамо, а оно под *тим бројем сасвим нешто десето, а о закључку за путовања ама ни спомена нема*, а то се — по моме мњењу — зове *„фалзификат“*, пункт. — — — Па шта је онда радио г. Тона?“

А ваљада би логичније било питати: а шта је онда радио г. Станојевић, глава и одговорни старешина позоришни? Зар не?

За тим наставља г. Станојевић на истој страни: „Благајна му је (т. ј. г. Тони) и на даље исплаћивала путне трошкове и без моје потврде — а шта и могу друго да раде матичини чиновници према своме председнику?“ А зар ти матичини чиновници нису били уједно и ваши чиновници, г. Станојевићу? Зар им и ви нисте били председник? Зар ти чиновници слушају само оног председника, који им се боље свиђа? Зар је ваша савест умирена, кад ваши чиновници исплаћују из ваше позоришне благајне новац без вашег знања или можда и баш против вашег знања!

За тим довршује г. Станојевић тај став овим речима: „Пред главну скупштину пре него што ће доћи одборски прегледачи рачуна за преглед, тек ће ми г. Тона: „Молим те, да будеш тако добар, па да дођеш, да потпишеш још неке рачуне пре прегледача!“ а кад тамо а оно сви рачуни у свом реду, само његове признанице за путне трошкове нису потврђене.“ Г. Станојевић је заборавио, да заврши овај став. Ја ћу бити слободан, да га у место њега завршим: „Начеоник Станојевић је умочио перо у мастило и лепо потписао све те већ давно исплаћене признанице г. Тонине, ником о том својем раду није говорио и савест му је била ванредно мирна.“

Што се тиче оптужаба ових г. Станојевића против г. Хаџића, очекујемо, да ће се г. Хаџић пред управним одбором и скупштином изјаснити о њима.

На 40. стр. г. Станојевић говори о позоришној библиотеци ово: „казали смо већ напред, да је био изаслан још пре неколико година један г. одборник, да прегледа позоришну библиотеку и да поднесе извештај, што ни до дана данашњег није учињено, а зашто? Јер та библиотека *не постоји; т. ј. управо она постоји, ал' само у рачунима*, а не и у књигама“. Зар је г. Станојевићу и због овога сасвим мирна савест?

Г. Станојевић се даље тужи, како су прорачуни често прекорачивани били. А где је он дремао? На 43. стр. спомиње, да је позориште платило 13 круна г. професору Јовану Грчићу за папир, али је г. Грчић, као што ми рече, на том папиру преписивао улоге из позоришних комада а за тај је посао увек плаћало позориште папир.

На 45. страни стоји ово:

„Г. Ружић каже у једном свом годишњем извештају главне скупштине да су ангажовани: Лијанка, Крањчевић, Стојановићка и Козловићева. Та не прима глумце управа него позоришни одсек. — § 16. устава. — Него ево шта је било: Мучио сам се, да дознам, у којој су одборској седници тих четворо примљени а ја да не знам за то, и ако сам у свакој седници био, те узмем извештај г. Ружића, и — шта нађем? *нађем, да је извештај о ангажману на парчету — са свим друге боје — аршије* **дометнут.** Не будем лењ, него запитам г. Ружића, а он ми укратко одговори *да је г. Тона то дометнуо.* А зашто је то радио? Јер је знао, да ја не би Козловићеву примио, а овако је прошло кроз скупштину па мир божји.“ А где је председник?

На страни 47. има врло карактеристичан став за углед Станојевићева председниковања, који овако гласи: „Бивало је, да по нека *акта поједе* помрчина а друга се опет друкчије читају него што у њима пише ил' оно, што је неповољно, и не чита се него се прескочи, даље *каткад се једно закључи, а са свим друго нешто у записник уведе*, а гдекоји се акт за време дебате о другом чему и не прочитан протури, ал' у записник се стави, *и да је прочитан и шта је решено*“. А да где је био председник? Зар му је и у оваким приликама била мирна савест? Е, али мора да је слатко бити председник! Сад бар уједно знамо и разумемо, за што је лаве тражио скромни састављач позоришних записника г. *Сава Петровић* повишицу плате! Чудим се управном одбору, што га није за овај савестан рад давно и давно — не свргао са тог врло лепог секретарског места, већ богато наградио! На жалост морао је и г. Петровић да искуси, да је свет незахвалан и слеп према заслугама!

(Свршиће се.)

ван крепости и којима се тежи за тим, да нам се одузму услови за даље развијање.

Овај законски пројекат хоће да уреди учитељске плате. Али којих учитеља? Државних. Којих државних учитеља? Оних, што службују на таквим државним школама, којима је наставни језик мађарски. Како се пак, славни доме, увођење мађарског језика у државне школе као искључивог наставног језика, противи основним државним законима, шта више како нема никаквих законских одредаба, на основу којих би господин министар или министарски савет имали права, да уводе мађарски као искључиви наставни језик, то не могу гласати за повишицу плате учитеља, намештених на таквим државним школама, којих се рад основним државним законима противи. То не пребацујем учитељима, него онима, који данас управљају школским животом.

Ван сваке је сумње, да у смислу законских одредаба у таквим општинама, чије становништво није мађарско или пак није чисто мађарско, наставни језик у државним школама може бити само онај, којим говори дотични народ. То потврђује законски чланак XLIV. од год. 1868., у коме је отворено речено, да сваки ученик мора бити обучаван на свом матерњем језику. Тадашњи су пак државници тако озбиљно сматрали важност ове одредбе, да чак ни то нису хтели узаконити, да се мађарски језик мора предавати као облигатан предмет. То се пак види отуда, што закон о народном образовању свугде говори о матерњем језику, али нигде не спомиње мађарски језик као облигатан предмет, док пак закон о вишем образовању изрично вели, да се у средњим школама мађарски језик мора предавати као облигатан предмет.

То пак значи, да се тадањи државници ставили на врло исправно становиште, да на пољу народног образовања у основним школама наставни језик мора бити једино матерњи језик ученика. Тадањи су државници под утицајем слободоумних идеја, које су прошлог столећа избиле на површину, сасвим јасно прозрели, да је у сваквој држави, као у свакој држави, која се састоји из више народа, немогуће осигурати равнотежу, опстанак и развиће државног живота на други начин, до ли потпуном и савршеном слободом. Мудрац отаџбине је рекао, да држава само двојако може поступити према народностима: или их уништити или им дати потпуну слободу.

И тада је себе самога запитао: могу ли се народности уништити или не? Те је дошао до резултата, да се народности, које станују у држави, не могу уништити, а зашто се не могу уништити, то је рекао не само он, него и један од најврснијих синова наше домовине, бивши министар просвете барон Јосиф Етвеш. Господо, рекоше, народ, који тежи за слободом, може се неко време угњетавати, али уништити се не може никада (*Тако је! на клупама народносним*). Што су дакле дотични државници одлучили, да се у основним школама предаје на матерњем језику, то се није догодило због тога, што су нама хтели да осигурају развиће у овој држави, него и због тога, што је 1868. год. спољашња слика државе одговарала правој јој природи, и што јој тада претерано проширивање службеног језика државног још не даде лажну слику, и што тада мађарски језик не беше тако потребан, као што бисте ви хтели да прикажете, да је данас потребан. (*Тако је! на клупама народносним.*)

Та тада је овим законима категорично изречено и утврђено, да се у администрацији и у судству у првој инстанцији и код сваке функције, која захтева непосредан додир с народом, или где народу треба пружити благотворности државне управе, има као службени језик употребити језик дотичног народа. По томе дакле мађарски језик не имађаше ону пространу употребу, коју бисте му ви вољели дати. Данас пак тако стоји ствар, да ви искључиво мађарски језик проглашујете службеним језиком те приморавате све држављане, да на мађарском језику опште с властима, што насилно створеним законима захтевате сада, да сваки научи мађарски.

Ђорђе Нађ: То одговара и интересима државе (*Ларма. Председник звони.*)

Јулије Мању: . . . То не одговара интересима државе, нити пак интереси државе захтевају то, и насилно форсирање те ствари може довести до катастрофе (*Ларма.*)

Позивам се на господина министра просвете, који је рекао, да у прошлости беше осигурано развиће сваког појединог народа, шта више, да државни језик беше одређен тако, да ни једном народу права ни интереси не беху повређени. Тај службени језик, као што добро знате, беше латински језик и тек од 1832. и 1848. године почеше као службени језик уводити мађарски.

Када дакле устајем против тога, да се у основним школама државни језик учи у толикој мери, и када се из напред наведених разлога свом снагом боримо против тога, онда господин министар ступа на сред с тим пребацивањем, да је наш отпор због тога тако оштар, што се бојимо мађаризације; али он нас са своје стране увераза, да ту о мађаризацији ни спомена нема.

Ја немам узрока да сумњам у искреност речи господина министра. Али уједно сам ипак приморан да констатујем, да ово схватање, односно ова изјава господина министра не конгруира с мњењем садањег мађарског политичког живота, нарочито пак да се не слаже с мњењем вас, који седите у овом дому. Јер с великом сам пажњом саслушао говоре, које сте држали приликом дебате о просветном прорачуну, те сам дошао до тога чвретог уверења, да мишљење и тенденција свих говорника конклудирају у томе, да сваки грађанин ове државе треба да буде Мађар, и то искључиво Мађар.

Поклонићу вам се, ако ми будете из времена после 1848. год. показали један једини говор, који би захтевао, да се у овој држави обезбеди култура осталих народа. (*Вика! Председник поново звони*). Међутим баш ми само делање господина министра даје највише права, да посумњам у искреност његове изјаве. Када констатујем, да се у државним основним школама у пркос законским одредбама предаје искључиво на државном језику, када видим, да ни под владом господина министра нису учињени никакви покушаји, да се стави ван крепости незаконита наредба пређашњих министара, по којој се чак и наука вере мора учити на мађарском језику, онако, као што је у Пољској: када све то видим, онда заиста никако не могу да нађем узроке, који би ме убедили, да поверујем у искреност изјаве господина министра.

Факт је то, да катихета, ако у државним школама не предаје науку вере на мађарском језику, не добија државну дотацију. Па зар је то добра политика? Зар то није помађаривање?

(Свршиће се извештај о CXXVII. седници.)

Отворено писмо

г. Стевану барону Буријану,

заједничком министру финансија.

Господине Министре,

Јутрос сам отишао на овдашњу окружну област, да протестирам против запљене изватка из предавања ректора српског универзитета г. др. Јована *Цвијића*, које је изашло у „Српском Књижевном Гласнику“ под насловом: „О националном раду“.

Г. окружни предстојник барон Карло *Пишнер* позвао ме је нарочито од цензора, где сам протестовао, те ме је дочекао грубо овим речима: „Ви можете бити оптужени због велеиздаје. Чланак оног вашег доктора (т. ј. г. Цвијића) и допис из Београда иде на једно, а то је, да нас истерате из Босне и Херцеговине. Ваш национални рад значи терање Аустрије из ових земаља. Али у томе се варате. *Видећемо, ко ће кога истерати*, да ли ћете ви нас или ћемо ми вас. Пазите се!“ Ја сам на ове речи одговорио: „Ми тражимо само признање народног суверенства.“ На то ми је г. предстојник одговорио: „С Вама неку да дебатујем, јер човек, који има такве осећаје, мој и наш је непријатељ. У мени се узбуђује крв, када читам Ваш лист, с тога не могу с Вама разговарати.“

Господине Министре,

да живимо у правној држави, ја бих Вам се, са овог догађаја, потужио само на неуљудно понашање Вама потчињеног човека. Али у Босни и Херцеговини, где су се дневно догађала разна неоправдана прогонства, ја сам изложен опасности, да ове претње постану делом. Због тога сам присиљен да упозорим Вас и целу јавност у напред, да имам разлога, свако прогањање моје личности сматрати извршењем ове претње, за коју не знам, да ли је резултат личног нерасположења г. барона или је израз уверења у владиним круговима.

Минимални захтеви, које народ Босне и Херцеговине, ставља на државну управу, да му призна право самоопредељења, нису нити могу бити велеиздаја, особито кад се узме у обзир да наша отаџбина није аустријска покрајина и да сав рад садање управе стоји под контролом силâ потписницâ на берлинском конгресу.

Ми се с тога не бојимо никаквих претња, кад вршимо своје свето право, које је признато сваком народу. Аустро-угарска управа није дошла у нашу отаџбину, да насиљем проводи своје мисли, него да културним средствима изврши мисију Европе. Они од Ваших чиновника, који сматрају за потребно, да се служе некултурним средствима, доказују, да нису способни владати сами собом, а камо ли вршити какву цивилизаторску мисију.

Ми смо до сада због тога, што смо захтевали своја права, доста трпили и ћутали. Мислимо, да је већ време, да нам се призна бар то право, да можемо рећи, где и шта нас боли. Ако нам се и то буде забрањивало, онда ће наш народ доћи до уверења, да за њега у његовој земљи нема никаква права.

Мостар 10. марта 1907.

С поштовањем

Ристо Радуловић

уредник „Народа“.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— Херцеговачки лист о Мунир-паши. Орган херцеговачких муслимана „Мусават“ у допису из Цариграда пише међу осталим и ово: „Мунир-паша долази ево сада по трећи пут у Београд и ви сте већ писали о значају тога његова путовања и мислим да се нисте преварили, кад сте путовању Мунир-паше приписали велик значај, ма да се побија са службене стране сваки политички значај тог путовања. Био ово чин политичког значаја или чин учтивости, сигурно је, да се ови и овакви догађаји не дешавају сваки дан и да се овакве посете не чине међу непријатељима него међу пријатељима. Пут Мунир-паше јаван је знак новој политици, коју је Висока Порта заузела према Србији, од кад је на српском престолу Карађорђевићева династија. Како у овим приликама тако и у многим другим опажено је, да односи међу Турском и Србијом особито у последњој години дана постају све пријатељскији и види се, да се и овде, као и у Београду, много полаже на то, да сви односи у будуће постану још и бољи. Држање Србије у њену заплету с Аустро-Угарском много је овде подигло углед српске краљевине, али највише је помогло зближавању међу Турском и Србијом мирољубиво држање Србије према Македонији. Наше су се власти увериле, да сав рад српске краљевине иде на то, да се сузбије непријатељски утицај Бугарске на Македонију и да се отклоне вечита подбадања са стране, која иду на то, да се отворе переди у ново-пазарском санџаку. Сви ови обзири довели су нашу царевину и владу у Србији до уверења, да се и једној и другој држави може најбоље послужити, ако буду у пријатељству и ако буду штеделе своју снагу за заједничког непријатеља. Србију воде при томе како политички тако и привредни обзири, јер она зна, да је само помоћу Турске била у стању да се одржи у царинском рату са суседном јој монархијом. Србија ради већ одавно на томе, да се преко Турске веже са Јадранским морем. Тај план Србије наилази на одобравање и код Високе Порте. Војни обзири играју при томе велику улогу, јер би железница кроз најнемирније крајеве онемогућила, да се са извесне стране неприметно убацује ватра у турске вилајете, а с друге стране би омогућила, да се сваки и најмањи злобни покушај одма у зачетку довољном војном силом спречи. Долазак Мунир-паше за то сигурно не ће остати без стварних последица и непријатељи самосталности балканских држава имају разлога, што о овом путу пишу нерадо и са зебњом“

ДОПИСИ.

Турски Бечеј, 15. марта. (*Забава српске женске добротворне задруге.*) На беле покладе приредила је овдашња српска женска добротворна задруга забаву са дилетантском представом и игранком. Држим, да чиним својој дужност, што вам јављам о овој забави неколико речи, јер оваке забаве имају свој значај. У овим тешким приликама, када смо потиснути са свију страна, када немамо ни прилике, ни места, где бисмо се у већем броју могли састати, где бисмо могли српски говорити, осећати и српски се провеселити: ове забаве су кадре све то испунити. Па не чудим се ни овом приликом толиком одзиву, јер сваки је вољно похитао на ову забаву, старешине да прозборе коју о озбиљним стварима, а омладина да се провесели у веселој игри и забави. — ААли да пређем на саму забаву. Први део је испунила овдашња српска омладина, одигравши „Ретку срећу“ од Милеве Симићеве и „Француско-пруски рат“ од Косте Трифковића. Између ова два комада ддекламовао је Јован Јагедић, млади правник, Змајева „Три хајдука“. Као што видимо, одабране ствари, а још одабранији јунаци се подухватише тешкога задатка, да нас то вече што боље разоноде. УУживали смо, гледајући нашу омладину, са каквом вољом подушевљењем врши сво задатак. Гђица Олгица Давидовићева тако нам је одиграла Софију у „Ретској срећи“ и Марију у „Француско-пруском рату“, оне психолошке прелазе тако је тачно извела, да смо у њој познали праву уметницу. Г. Иван Берић је врло добро схватио и одиграо своје улоге, да смо га са уживањем гледали. Гђица Дана Давидовићева задивила нас је својом умиљатом појавом тако, да смо са особитом пажњом и уживањем пратили њен приказ. Гђица Олга Теодоровићева красно је одиграла свекрву и лепо је схватила свој тешки задатак, који је својим трудом и савладала. Гђица Јулка Недељковићева је приказала Мацу у „Ретској срећи“ врло добро, својом добром игром а и својом добром маском одма је привукла пажњу публике на себе. Гђица Мара Ранковићева је такођер врло добро одиграла своју улогу. Г. г. М. Јовичин, Стеван и И. Кавићи, Ј. Јагедић, Сл. Стојић такођер су допринели својом игром, да смо се то вече допета добро осећали, гледајући ова два комада. Г. Јован Јагедић је уметнички приказао Змајева „Три Хајдука“. У њему смо познали природан дар, који поред вредноће достиже уметност. Омладина је овом приликом показала, шта се може сложним радом постићи, и тиме је заслужила највећу похвалу и признање. Морам похвалити и г. Гигу Јовановића. Он је као редитељ много труда уложио, да ова забава испадне што боље. Поред свог многог посла није жалио времена ни труда, те се постарао и за најмање ситнице, тако, да је на овој забави био највећи ред и склад. Али што смо имали прилике те вечери тако добро се провести, заслуга је госпође Маре Давидовићке, вредне председнице овдашње српске женске задруге. Њена је заслуга, што је својим заузимањем и трудом знала окупити овдашњу српску омладину те је приредила ову забаву, на којој смо се тако добро осећали. У првом реду смо њој дужни одати највећу хвалу и признање. Ова је забава поред моралног постигла и материјалан успех. Преко 400 круна је добила благајна овдашње српске женске задруге и тиме ће јој још лакше бити, да и даље врши свој хумани рад. Завршујући овај допис желимо, да турско-бечејска српска женска задруга у овом правцу и даље настави свој лепи рад, како би на тај начин и своју друштвену благајну повећала а и овдашњем Српству дала прилике, да се позабави и провесели у српском духу. —ћ.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 16. марта 1907.

— **Исправак.** У 58. броју нашег листа увукла се штампарска погрешка, која са свим изопачава смисао. На другој страни тога броја у трећем ступцу у 16. реду од горе стоји: за њихово **дирање** а треба да стоји: за њихово **дизање**.

— † **Лука илем. Бајић.** Неке бечке новине доносе опширне извештаје о великом саучешћу, које су показали у извесном делу бечкога грађанства поводом смрти *Луке илем. Бајића*. Тако бечки „Approvisionirungs-Zeitung“ доноси опширан подлистак о погребу Луке илем. Бајића, на којем су погребу учествовале најпознатије личности бечкога трговачкога сталежа, које су биле у пословној вези са фирмом Бајићевом, која је посредовала и снабдевала бечку пијацу великом количином стакла из доњих подунавских крајева. Наводи се у том опису, да су први бечки трговци те струке учествовали и на опелу у светосавској бечкој српској православној цркви, где је збор појао дирљиве црквене песме. Види се, да и у великој престоници наше монархије знају уважавати оне Србе, који својом честитошћу умеју да задобију симпатије бечкога великога грађанства.

— **Одликовање српскога краља Петра и оба краљевића.** Султан је одликовао највећим отоманским орденом „Ништан Ифтихар“ у бриљантима краља Петра. Престолонаследник Ђорђе и краљевић Александар одликовани су од султана првим степеном ордена „Османије“ у бриљантима.

Новости са стране.

— **Инзултиран посланик.** Из Темишвара јављају „Az Ujság“-у: На пијаци принца Јевђенија дошло је јуче до скандалозна призора. Правник Јосиф *Штајн* ћутио је саборског посланика Фридриха *Хајду*. Разлог инзулту био је то, што је Хајду оговарао Штајнова оца, врло угледна темишварског трговца. Хајду је младог Штајна изазвао на двобој.

— † **Андреј Марковић.** У Петрограду је прекјуче у 77. години свог века преминуо сенатор Андреј *Марковић*, дугогодишњи председник царског филантропског друштва. Покојник је врло много урадио на пољу човекољубља, оснивајући многе филантропске установе.

Друштва.

Реч две о савезу наших певачких дружина.

Српска црквена певачка задруга у Земуну, као што је јављено и у 39. броју »Бранике« од ове године, спрема се у велико, да о Духовима ове године прослави четрдесетгодишњицу свога опстанка; а том приликом намерава да освешта своју друштвену заставу и да *удари темељ савезу српских певачких дружина у Аустро-Угарској.*

Овоме се искрено могу обрадовати сви пријатељи српске песме; у толико више, што је санез српских певачких дружина прека потреба, једна од најнужнијих и најкорисинијих установа за напредак и развитак српске песме и српске музике.

Ми Срби, хвала Богу, имадемо данас доста леп број певачких дружина. Има их, које су опште признате; има их, за које тек кад и кад из новина чујемо да живе, а има по пека и такова, за коју најближа околина а можда и тек само оно место зна, у којему се налази. Већина, велика већина тих српских дружина не одговара никако својој правој дужности.

Ко год је делао у српској певачкој дружини, мораће признати, да је ово необорив факт. У нашим се певачким дружинама све ради, само не оно, што би требало, само не оно, за што је управо свака српска певачка дружина и основана: наиме, тамо се све ради, само се *у довољној и потребној мери не негује српска народна песма.* Само овај пример: Познајем многе певачке дружине, које су више пута већ, давале такве забаве, на којима није било ни трага ни гласа да су *српске.* Давали се и „Calico"-балови и «Kostüm-Kränzchen»-и и «Thee-Abend»-и, и све могуће туђе ствари. И онакове, које нам и приличе, и онакове, које нам не приличе. То је обично бивало онде, где у одборима не седе људи, загрејани идејалима српске народне песме, већ људи, који „иду за духом времена».

Близу је ево половина века, од када су код нас Срба почеле да ничу певачке дружине. И кад бацимо поглед, кад прегледимо рад наших дружина за тих педесет година, шта можемо да видимо? Жалосну слику, а међу тим врло интересантну.

Кад је Корнелије Станковић почео да ради, кад нам је ударио темељ, на којем ћемо подићи српску народну музику, био је сâм. Онако усамљен он је ишао свуда, и овде по нашим крајевима, и по Србији, те је показао путе и дао много материјала. Али се није нашло довољно људи. Оно мало, што их је било, нису могли да одговоре опоме, чему су требали да одговоре. Само *добра воља*, која је без сумње код Корнелијевих наследних пријатеља била врло јака, није била довољна, да учини оно, што треба.

Певачке су дружине почеле да ничу, требало је људи, који ће да раде, да управљају, да их воде, а Срба, способних за то, није било. Није се могло друкчије, него дај туђинце. Ти туђинци, који нису могли да схвате дух српске народне песме, нанели су много штете српској народној песми; они су управо главни кривци, што српска народна песма и музика не стоје боље, него што стоје данас.

Доцније смо истина добили и неколико наших људи. Па ни они — не знам за што! — ваљада због утицаја туђинског, због школе, због страног друштва, нису нам донели ничег *нашег.* То се најбоље даје растумачити у композицијама наших музичара, које су продуковане у осамдесетим годинама прошлога века па на даље. Те су композиције или у немачком, или у словенском, управо некако у немачко-словенском духу.

У најновије дане видимо обрт, који нас мора обрадовати. Наши композитори новијег доба држе се нашег српског народног духа. Увидели су ону грдну погрешку, која се кроз наше певачке дружине повлачи, као што напред споменух, већ близу пола века.

И добро је, што су почели, онако како треба, јер је она наша српска народна песма, која има тако велику и тако силну будућност, почела била већ да опада. И ко зна, куда би то одвело, да је још толико времена прошло у нераду!

Овако бар с те стране можемо бити донекле умирени.

Колико год је међутим главно и најглавније да се у нашим певачким дружинама негује српска народна песма — разуме се: како световна тако и црквена — има још нешто, без чега се не може, а што је код нас преко мере покварено.

То је наша *друштвеност.* Наше је српско друштво покварено, болесно. Тако рећи у свима српским крајевима политичке и страначке прилике убиле су нашу друштвеност.

Знамо сви, да је здраво друштво корисно и за напредак човечанства и за напредак културе. Без друштвености, без међусобног искреног и савесног разумевања нема ни напретка.

А нашем српском народу, који је због знатних историјских моменатâ — у борби против силних нападаја и на српску државу, и на српско име и веру нам православну — морао мало застати у култури, потребно је, врло потребно, да се друштвено преобрази, како бисмо се и ми једном изједначили потпуно са културом великих народа.

Неговање друштвености најбоље се може постићи у друштвима. Тако и у певачким дружинама. За то се наше српске певачке дружине морају чувати сваке друштвене заразе, сваке друштвене болести, које се тако лако увлаче у наша друштва, а знамо сви, како их је тешко искоренити. Чувајмо се особито овде код нас тога, да наше српска културна друштва не допадну страначкоме упливу или да се не упусте директно страначењу.

И сада ми је још тако непријатно, кад се сетим једног случаја, кад се освећивала застава великобечкеречког српског црквеног певачког друштва о Великој Госпојини 1906. године. Ја сам тада водио српско певачко друштво „Венац" из Панчева. Кад смо ушли у просторије Српске Читаонице, где су чланови црквене општине држали »славске весеље«, они, угледавши дра Миту Мушицког, који је председник истог друштва, бурно повикаше: *»Живело радикалско певачко друштво!«*

Мени, који ево већ две године у јавности радим на бољитку српске друштвености и који најужасније осуђујем страначко обележје код наших певачких дружина, било је ово нешто најнеугодније, што човек може да чује.

Ово сам навео за доказ тому, да су неке наше дружине заиста заражене страначким идејама. С тога се то зло мора лечити.

Савез српских певачких дружина, који би имао да води дужност и о нашој друштвености, био би најбољи лечник овоме злу.

Т. Ковин. **Душан Шамбек.**

Шала и сатира.

Једва једном!

»Српска Мисао«, лист самосталне странке, који излази у Карловцима, доноси редовно из сваког броја „Заставе" и њене «бубнуотеке«, по неку «Заставину« „кваку", „бургију", глупост или лаж.

Један жесток трбушар, — хоћу рећи: радикал — из Срема, писао је „главном", да мало боље припази на оне „цепанице" и „ћускије", што дрљају у редакцији — и да „Застава" тако крупно не лаже, да је већ у Срему и код деце постала узречица: *лаже као »Застава«.*

На то је уредништво изволело одговорити, дотичном трбушару, да су то већином штампарске омање погрешке, без којих ни свето писмо није отштампано, па да се то ни од „вечерњаче" ни »моргењаче« не може тражити; но **ОО(н)** ће се ипак трудити да створи један број, у ком неће бити ни једне „противуречи" ни „фелера".

И збиља га је створио. Изађе један једини број без погрешке и који је праву истину проговорио.

Наиме у 59. броју „моргењаче"*) стоји црно на бело: *главни уредник* **Јаша Сомић!**

Једва једном!!!

Проговорила истину — али је одала госу. **Стармлади.**

*) и 52. бр. „вечерњаче" и 58. бр. моргењаче" *Ур. „Бр."*

НОВИЈЕ.

Букурешт, 15. марта. У Брајили, Галацу и Букурешту влада потпун мир.

Земун, 15. марта. Услед железничарских немира отишао је јутрос батаљон пешадије сепаратним возом у Бешку.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву „БРАНИКА".

Сељачки немири у Румунској.

Оршава, 16. марта. Сва села у околини Турн-Северина стоје у пламену. Чиновници паробродских друштава добегли су овамо.

Черновице, 16. марта. У Станосту се војска сударила са сељацима. Погинуло је три стотине људи. У Брахови је убијено три стотине сељака. Код Креведије се морала отворити паљба из топова. Пало је мртвих неколико стотина. Постепено се враћа мир.

Догађаји у Русији.

Петроград, 16. марта. У јучерашњој седници Државне Думе сви су посланици устајањем изразили своју тугу за пређашњим чланом Државне Думе дром Ђорђем Јолосом, уредником листа „Русскія Вѣдомости", кога је у уредништву убио непознат човек, који је умакао. Једнодушност те манифестације у Државној Думи пада у очи. Државна Дума је усвојила предлог социјалиста, да се установи комисија, која ће проучити питање оних, који немају заграде.

Енглеско јединство по угледу на Немце.

Лондон, 16. марта. Лорд Милнер саопштава чланак, у којем указује на Немачку, у којој је немачко родољубље створило немачко царство. Такво би родољубље — вели лорд — могло и енглеској краљевини прибавити јединство.

ТРГОВИНА.
НОВОСАДСКА ПИЈАЦА.
ИЗВЕШТАЈ

од 16. (29.) марта 1907. г.

Пшеница I. квалитет	— — К	14'20	п.
„ II. „	— — „	13'80	„
Зоб	— — — — — „	14'60	„
Јечам	— — — — — „	12'60	„
Кукуруз:	— — — — „	—·—	„
окрушен (стари)	— „	9'80	„
нови	— — — „	—·—	„

Довози: добри.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Петар Крстоношић**

ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Част ми је пошт. грађанству до знања ставити, да се у мојој

КРОЈАЧКОЈ РАДЊИ

налази богат избор **енглеских** и **француских штофова**; тако исто стављам до знања, да сваки кројачки посао обављам са **најумереннијом ценом** и **солидном послугом** а по **најновијем крају** и **фасону**.

Молећи за што многобројнију посету

јесам с поштовањем

Андрија Балашић

146 1-3 Курчинска улица бр. 16. у **Новом Саду**.

Јављам да ћу моме непрежаљеном јединном сину

Божидару Панићу

ученику VIII. раз. срп. вел. гимн. новос.

давати

полугодишњи парастос

у суботу 17. (30.) марта 1907. у 11 часова пре подне у овдашњој саборној цркви.

У *Новом Саду,* 14. (27.) марта 1907.

Тужна мати:
Јелисавета Панић.

Највећи избор

готовог мушког, женског и дечјег одела, за господу одело по мери од **правог енглеског** штофа, као и цео прибор за „српске соколаше", добија се једино **у првој и највећој српској трговини**

Стевана Ј. Капамацијe

у Новом Саду

Главна улица број 25.

Најјефтиније цене.

145 3—52

ШТАМПАРИЈИ
деоничарског друштва „БРАНИКА"
потребна су два добра

СЛАГАЧА

који су вешти акциденц пословима и могу одмах да наступе место.

Потребан је и један

ШЕГРТ

са 2 разреда гимназије или грађанске школе.

Понуде ваља слати на

Штампарију деон. друштва „Бранике".

ПРОМЕСЕ

Потиско-Сегединских срећака.

Главни згодитак

К 180.000

и 5 згодитака по **К 2000·—**

Жребање 1. априла

Цена К 7·—

Издаје

Мењачница Централног Кредитног Завода

у Новом Саду.

Поштом шаљемо промесе, кад нам се поред цене пошаљу још 35 пет. за поштарину. 129 14—

На захтев и поштанским поузећем.

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«. Штампарија деоничарског друштва »Браника«